

HE 37/2021 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun hallituksen esityksen (HE 27/2021 vp) täydentämisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Hallituksen esitystä yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta (HE 27/2021 vp) täydennetään lisäämällä siihen säännökset COVID-19 -pandemiaan liittyvien, toimitilojen sulkemista koskevien rajoitusten aiheuttamien menetysten kohtuullisesta korvaamisesta yrityksille. Eduskunta on linjannut, että sulkemistilanteissa elinkeinoharjoittajille on maksettava kohtuullinen korvaus.

Esitetyt säännökset koskevat pieniä ja mikroyrityksiä, joissa on enintään 49 työntekijää.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
2 Keskeiset ehdotukset.....	3
3 Vaikutukset valtiontalouteen	3
4 Säännöskohtaiset perustelut.....	3
5 Voimaantulo	5
6 Täydentävän esityksen suhde täydennettävään esitykseen	5
7 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	5
LAKIEHDOTUS	7
Laki yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta	7

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Täydentävä esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä yhteistyössä valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin kanssa.

Esityksen kiireellisyyden vuoksi on tarpeen poiketa kuulemista säädösvalmistelussa koskevista ohjeista eikä esityksestä ole järjestetty tavanomaista lausuntokierrosta. Esityksestä on kuitenkin kuultu Matkailu- ja Ravintolapalvelut Mara ry:tä, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry:tä, Elinkeinoelämän keskusliittoa, Palvelualojen työnantajat Palta ry:tä, Suomen Yrittäjiä ja Keskuskauppakamaria.

Esitys koskee pieniä ja mikroyrityksiä, keskisuuria ja suuria koskeva lakiesitys valmistellaan myöhemmin.

2 Keskeiset ehdotukset

Yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annettuun lakiin (508/2020, jäljempänä *kustannustukilaki*) ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 a §, jonka nojalla yrityksille, joiden toimitilat on lain tai lain nojalla annetun viranomaismääräyksen johdosta pidettävä suljettuina, maksettaisiin kohdullinen korvaus.

3 Vaikutukset valtiontalouteen

Sulkemisesta aiheutuvien korvausten määräksi tämän hallituksen esityksen sisältämän lakiehdotuksen perusteella arvioidaan budjettivaikutukseksi 70 miljoonaa euroa. Arvio on, että tästä noin kaksi kolmasosaa käytetään pienten ja mikroyritysten sekä yksi kolmasosa suurten yritysten tukeen. Momentilla 32.40.43 (Yritysten kustannustuki) on käytössä arviolta 360 miljoonaa euroa vuoden 2020 siirtomäärärahaa kustannustuen kolmannen hakukierroksen ja tämän täydennyksen perusteella maksettaviin menoihin. Niiden menoarvio yhteensä on 330 miljoonaa euroa.

4 Säännöskohtaiset perustelut

5 a §. Toimitilojen sulkemisesta johtuva korvaus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin pienille ja mikroyrityksille myönnettävästä korvauksesta sen johdosta, että ne ovat lain tai viranomaismääräyksen johdosta suljettuina. Mikro- ja pienyrietykset määritellään tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen (EU) N:o 651/2014 liitteessä I (2 artikla). Mikroyrityksellä tarkoitetaan yritystä, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 10 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa. Pienellä yrityksellä tarkoitetaan puolestaan yritystä, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 50 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto tai taseen loppusumma on enintään 10 miljoonaa euroa.

Yritykselle, jonka toimitilat ovat tartuntatautilain (1227/2106) 58 g §:n tai majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain (308/2006) 3 a §:n nojalla pidettävä suljettuina asiakkailta, maksettaisiin korvaus tämän pykälän mukaisesti, jos yritys olisi pidettävä suljettuna yli 15 vuorokautta (*sulkemiskorvaus*). Korvausta suoritettaisiin siltä ajalta, jonka yritys on ollut suljettuna lain määräyksen tai viranomaisen päätöksen mukaisesti. Tuen yritysکوhtainen enimmäismäärä

HE 37/2021 vp

olisi 1.8 miljoonaa euroa, eikä tuki voisi ylittää tukikauden kuluja. Sulkemiskorvausta myönnettäessä otettaisiin huomioon, ettei lain 1 §:ssä mainitun Euroopan komission päätöksen mukainen tukien yrityskohtainen enimmäismäärä ylity.

Pykälän 2 momentin mukaan korvauksen perustana olisivat tiedot helmikuulta 2021 (*sulkemiskorvauksen vertailukausi*). Tavoitteena on, että korvaus vastaisi mahdollisimman ajantasaisesti yrityksen tilannetta. Jotta toisaalta tiedot yrityksen palkka- ja muista kuluista olisivat saatavilla ja niiden luotettavuus olisi varmennettavissa, niitä ei ole mahdollista johtaa sulkemiskaudelta. Korvauksen saamista ei olisi tarpeen perustaa liikevaihdon alenemaa koskevaan tarkasteluun, koska kyse on yrityksen liiketilojen sulkemisesta asiakkailta.

Sulkemiskorvauksen laskenta perustuisi yrityksen ilmoittamiin kulueriin sekä yrityksen ilmoitukseen siitä, kuinka suurta osaa liiketoiminnasta sulkeminen välittömästi koskee. Korvauksen laskennan komponenteista säädettäisiin 3 momentissa. Laskelma perustettaisiin seuraavien sulkemiskorvauksen vertailukauden palkkakulujen ja tukikauden muiden kulujen yhteisuumaan. Palkkakulujen osalta huomioitaisiin maksetut yrityksen työntekijöiden palkkakulut tulorekisterin tietojen mukaan, kohdennettuna yrityksen suljetuksi määräytyille toimipaikoille yrityksen oman ilmoituksen mukaan, prosenttimääräisinä korvattavat työnantajan sivukulut, joiden määräksi hyväksytään 20 prosenttia tulorekisterin mukaisista palkkakuluista, toiminimiyrittäjän ja henkilöyhtiön vastuullisen yhtiömiehen sulkemiskorvauksen vertailukauden palkkakulut yrittäjän eläkelain (1272/2006) 112 §:n mukaisesti vahvistetun sulkemiskorvauksen vertailukauden ensimmäisenä päivänä voimassa olleen työtulon mukaan ja yrittäjän eläkevakuutusmaksu ja sairausvakuutusmaksu sulkemisajan vertailukaudelta yrityksen oman ilmoituksen mukaan.

Muina kuluina huomioitaisiin yrityksen sellaiset vertailukauteen kohdistuvat hakemuksessaan ilmoittamat joustamattomat liiketoiminnan kulut ja menetykset, joihin luetaan vuokratulot ja muut kulut liiketoiminnassa käytössä olevasta omaisuudesta, liiketoiminnan harjoittamiselle välttämättömät lupa-, jäsen- ja vakuutusmaksut ja pitkäaikaiset sopimukset, laite- ja esinevuokrat, käyttöoikeuskorvaukset ja lisenssimaksut, välttämättömät vuokratyövoimakustannukset, ja ennakkomaksut, jotka ovat lopullisia ja joihin ei ole aiemmin myönnetty kustannustukea.

Tartuntatautilain 58 g §:n mukaan kunta tai aluehallintovirasto voi alueellisesti kohdennetulla päätöksellään määrätä suljettavaksi seuraavat asiakastilat: liikunta- ja urheilutilat sekä kuntosalit, yleiset saunat, uimahallit ja kylpylät, tanssipaikat ja kuorolaulu- ja harrastajateatteritilat, huvi- ja teemapuistot, sisäleikkipuistot ja sisäleikkipaikat sekä kauppakeskusten yleiset oleskelutilat pois lukien vähittäiskaupan liiketilat ja palvelujen tarjoamiseen käytettävät tilat sekä kulku. Päätöksen saa tehdä enintään kahdeksi viikoksi kerrallaan. Toimenpiteen välttämättömyyttä on seurattava ja se on kumottava, jos pykälässä säädetyt edellytykset eivät enää täyty. Etelä-Suomen aluehallintoviraston lain nojalla tekemän päätöksen mukaan toiminta edellä mainituissa tiloissa on voinut jatkua, jos asiakasmäärä on rajattu. Lain väliaikainen muutos on voimassa 22.2.-30.6.2021. Valtioneuvosto antoi 11.3.2021 hallituksen esityksen laiksi tartuntatautilain väliaikaisen 58 g §:n muuttamiseksi (HE 31/2021 vp). Laissa ei enää säädettäisi tilojen sulkemisen edellytyksenä olevasta henkilömäärästä ja sulkupäätöksen voisi tehdä toiminnan laajuudesta riippumatta.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 3 a §:n 2 momentin mukaan sulkuvelvoite ei koske ruoan ja juoman ulosmyyntiä. Lisäksi pykälän 3 momentin mukaan sulkuvelvoite ei koske henkilöstöravintoloita. Henkilöstöravintoloilla tarkoitetaan lain 1 §:n 3 momentin mukaan yrityksen omalle henkilökunnalle tai muuten rajoitetulle henkilöpiirille tarkoitettua ravitsemisliikettä. Ravitsemisliikkeiden, jotka tuottavat henkilöstölle tai opiskelijoille ruokapalveluita, liiketoimintamallit ja toimintaperiaatteet voivat vaihdella merkittävästi. Olennaista sulkovelvoitteen kohdentumisessa on se, onko ravitsemisliike avoinna yleisölle tai ainoastaan rajatun

HE 37/2021 vp

henkilöpiirin käytettävissä. Sulkuvelvoite on voimassa valtioneuvoston asetuksessa (185/2021) säädetyissä maakunnissa. Lain väliaikainen muutos ja valtioneuvoston asetus ovat voimassa 9.-28.3.2021.

Pykälän 3 momentin mukaan 2 momentin mukaisten tietojen perusteella yritykselle määriteltävä korvaus määräytyisi sulkemispäiviä vastaavalla jyvityksellä. Yritys ilmoittaisi suljettuna olevan toiminnan osuuden yrityksen liikevaihdosta vertailukaudella. Yrityksen palkkakulut huomioitaisiin kerrottuna sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuudella. Muut kulut huomioitaisiin kerrottuna sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuudella ja luvulla 0,7. Näiden lukujen yhteissumma jaettaisiin vertailukauden kalenteripäivien määrällä ja kerrotaan sulkemiskauden kalenteripäivien määrällä. Lopputuloksena olisi kohtuullinen korvaus sulkemisajasta.

Kaavamudossa esitettynä sulkemiskorvauksen määrä = (palkkakulut x sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuus + muut kulut x sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuus x 0.7): vertailukauden kalenteripäivien määrä x sulkemiskauden kalenteripäivien määrä.

Pykälän 4 momentin mukaan yritys voisi hakea korvausta viimeistään sulkemiskauden päättymistä seuraavan neljännen kalenterikuukauden aikana. Sulkemiskauden jatkuessa ensimmäisen korvaushakemuksen lähettämisen jälkeen yritys voisi hakea sulkemiskorvausta vähintään 14 kalenteripäivän jaksoissa, jolloin sulkemiskorvauksen vertailukausi pysyy samana.

Pykälän 5 momentin mukaan sulkemiskorvaukseen ei sovelleta lain 2–5 §:ää eikä 7 §:n 1 momenttia ja 2 momentin 1 kohtaa.

5 Voimaantulo

Koska kyseessä on hallituksen esitystä täydentävä esitys, erillistä voimaantulosäännöstä ei tarvita, vaan tämä lainkohta tulee voimaan samanaikaisesti kuin täydennettävässä hallituksen esityksessä esitetty laki.

6 Täydentävän esityksen suhde täydennettävään esitykseen

Täydentävällä esityksellä lisätään hallituksen esitykseen (HE 27/2021 vp) 5 a § ja sitä koskevat perustelut.

7 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Ravintoloiden sulkemiseen liittyvää perusoikeudellista ulottuvuutta on käsitelty hallituksen esityksessä (HE 22/2021). Erityisesti sulkemisesta aiheutuvien menetysten korvaamisesta on lausuttu seuraavaa. Perustuslakivaliokunta on aiemman ravitsemisliikkeiden väliaikaisen sulkemisen osalta todennut (PeVL 7/2020vp), että sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta merkitystä on myös sillä, millaisia mahdollisuuksia elinkeinonharjoittajalla on sopeuttaa toimintaansa lainsäädännön muutoksiin. Valiokunta piti, ottaen huomioon sääntelyn poikkeuksellisen huomattavat vaikutukset ja vaikutusten äkillisyys, välttämättömänä, että lailla säädetään sekä kiellon aiheuttamien menetysten kohtuullisesta kompensoimisesta, että vaikutuksia lieventävistä järjestelyistä elinkeinonharjoittajille.

Valiokunta toisti tämän huomion arvioidessaan rajoituksia tarkentavaa valtioneuvoston asetusta (PeVM 10/2020 vp) ja korosti edelleen sekä kohtuullisen kompensoimisen että vaikutuksia lieventävien järjestelyiden säätämistä viivytyksettä. Valiokunta täsmensi myöhemmin, ettei se

HE 37/2021 vp

edellyttänyt täyden korvauksen maksamista menetyksistä, vaan piti sittemmin ehdotettua sääntelyä lieventävistä järjestelyistä ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä lainsäätäjän harkintamarginaaliin mahtuvana tukemisen ja hyvityksen määrien suhteen. Valiokunnan mielestä elinkeinovapauden ja omaisuuden suojan näkökulmasta perustellumpaa olisi kuitenkin ollut pyrkiä rajoitusten aiheuttamat tappiot ja kustannukset paremmin huomioivaan ja kattavampaan hyvittämiseen tuolloin ehdotetun verraten suppean ja erityislaatuisen kohtuullisen hyvityksen asemesta (PeVL 13/2020 vp).

Täydentävässä hallituksen esityksessä esitettävä 5 a § on laadittu vastaamaan tätä tarvetta.

Perustuslakivaliokunta uudisti kantansa arvioidessaan tartuntatautilain väliaikaista muuttamista koskevaa sääntelyä (HE 245/2020 vp; PeVL 44/2020 vp) ja katsoi, että valtiosääntöoikeudellisista syistä olisi perusteltua säätää kohtuullisesta kompensatiosta elinkeinonharjoittajille näille kunnan tai aluehallintoviraston tekemästä tilojen sulkemispäätöksestä aiheutuvista taloudellisista menetyksistä erityisesti silloin, kun rajoitus kestää pidemmän ajan kuin yhden sulkemispäätöksen enimmäisajaksi säädetyn 14 vuorokauden ajan. Eduskunta sisällytti esitykseen antamaansa vastaukseen EV 3/2021 vp lausuman, jonka mukaan se edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee pikaisesti säännökset siitä, että asiakastilojen sulkemisen aiheuttamia taloudellisia menetyksiä korvataan elinkeinonharjoittajille yleisen kustannustuen kautta tai erillisenä korvauksena, jos 14 vuorokautta kestänyttä sulkemista on jouduttu jatkamaan.

Perustuslakivaliokunta on siten viimeaikaisessa lausuntokäytännössään vakiintuneesti katsonut, että valtion on korvattava elinkeinotoiminnassa käytettävien tilojen lailla tai lain nojalla sulkemisesta aiheutuneita taloudellisia menetyksiä erityisesti, jos sulkemisen kesto, ennalta-arvaamattomuus tai muu vastaava seikka sitä oikeasuhtaisuusarvioinnin kannalta edellyttää. Kohtuullista kompensatiota määriteltäessä voidaan ottaa huomioon, että yritykset eivät pysty reagoimaan äkillisesti toteutettaviin rajoituksiin normaaleilla kustannusten sopeuttamiseen tähtäävillä toimenpiteillä.

Ravitsemisliikkeiden toimintaa rajoittavilla toimenpiteillä tavoitellaan ihmisten välisten fyysisten lähikontaktien rajoittamista ja siten pandemian hidastamista. Ravitsemisliikkeet ovat tyypillisesti paikkoja, joissa ihmisillä on luontaisesti paljon lähikontakteja, mikä tekee viruksen leviämisen todennäköisemmäksi. Lisäksi anniskeluravintoloissa on alkoholinkäyttöä, joka voi vähentää hygieniaoheistuksen noudattamista. Tämä lisää viruksen leviämistä usein suureen lähikontaktien joukkoon.

Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan aiemmat linjaukset, ja niiden käyttäminen valmistelun pohjana, laki on säädettävissä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella esitetään, että eduskunta hyväksyisi yritysten määräaikaista kustannustuesta annetun lain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 27/2021 vp) siten, että lakiehdotukseen lisättäisiin tässä täydentävässä esityksessä ehdotettu uusi 5 a §.

Laki

yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yritysten määräaikaisesta kustannustuesta (508/2020) annetun lain 2—5 §, 6 §:n 1 momentti, 7 ja 14 §, sellaisina kuin niistä ovat 2—5, 7 ja 14 § laissa 963/2020, sekä lisätään lakiin uusi 5 a § seuraavasti:

5 a §

Toimitilojen sulkemisesta johtuva korvaus

Tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun komission asetuksen (EU) N:o 651/2014 liitteessä tarkoitettulle pienelle yritykselle, jonka toimitilat on tartuntatautilain (1227/2016) 58 g §:n tai majoitus- ja ravintolatoiminnasta annetun lain (308/2006) 3 a §:n nojalla pidettävä suljettuina asiakkailta vähintään 15 vuorokauden ajan, maksetaan tässä pykälässä tarkoitettu korvaus (*sulkemiskorvaus*). Korvausta suoritetaan siltä ajalta, jonka yrityksen toimitila on ollut suljettuna lain tai sen nojalla tehdyn viranomaisen päätöksen mukaisesti. Sulkemiskorvauksen yritysکوhtainen enimmäismäärä on 1,8 miljoonaa euroa.

Sulkemiskorvaus on laskennallinen korvaus, jonka määrittelyn perustana ovat seuraavat tiedot helmikuulta 2021 (*sulkemiskorvauksen vertailukausi*):

1) maksetut yrityksen työntekijöiden palkkakulut tulorekisterin tietojen mukaan, prosenttimääräisinä korvattavat työnantajan sivukulut, joiden määräksi hyväksytään 20 prosenttia tulorekisterin mukaisista palkkakuluista, toiminimiyrittäjän ja henkilöyhtiön vastuullisen yhtiömiehen sulkemiskorvauksen vertailukauden palkkakulut yrittäjän eläkelain (1272/2006) 112 §:n mukaisesti vahvistetun sulkemiskorvauksen vertailukauden ensimmäisenä päivänä voimassa olleen työtulon mukaan ja yrittäjän eläkevakuutusmaksu ja sairausvakuutusmaksu sulkemiskorvauksen vertailukaudelta yrityksen oman ilmoituksen mukaan (*sulkemiskorvauksen vertailukauden palkkakulut*); ja

2) yrityksen sellaiset sulkemiskorvauksen vertailukauteen kohdistuvat hakemuksessaan ilmoittamat joustamattomat liiketoiminnan kulut ja menetykset, joihin luetaan vuokratulot ja muut kulut liiketoiminnassa käytössä olevasta omaisuudesta, liiketoiminnan harjoittamiselle välttämättömät lupa-, jäsen- ja vakuutusmaksut ja pitkäaikaiset sopimukset, laite- ja esinevuokrat, käyttöoikeuskorvaukset ja lisenssimaksut, välttämättömät vuokratyövoimakustannukset, ja ennakkomaksut, jotka ovat lopullisia ja joihin ei ole aiemmin myönnetty kustannustukea (*sulkemiskorvauksen vertailukauden muut kulut*).

Yrityksen tulee ilmoittaa hakemuksessaan sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuus liikevaihdostaan. Laskettaessa sulkemiskorvaus yrityksen palkkakulut huomioidaan kerrottuna sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuudella, jonka yritys ilmoittaa. Muut kulut huomioidaan kerrottuna sulkemisen kohteena olevan liiketoiminnan osuudella ja luvulla 0,7. Näiden lukujen yhteissumma jaetaan vertailukauden kalenteripäivien määrällä ja kerrotaan sulkemiskauden kalenteripäivien määrällä.

Tässä pykälässä tarkoitettua korvausta on haettava Valtiokonttorilta neljän kuukauden kuluessa sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona velvollisuus pitää toimitilat suljettuina päättyi.

HE 37/2021 vp

Mikäli lain tai viranomaisen päätöksellä sulkemiskautta jatketaan ensimmäisen korvaushakemuksen lähettämisen jälkeen yritys voi hakea sulkemiskorvausta vähintään 14 kalenteripäivän jaksoissa, jolloin sulkemiskorvauksen vertailukausi pysyy samana.

Sulkemiskorvaukseen ei sovelleta lain 2–5 §:ää eikä 7 §:n 1 momenttia ja 2 momentin 1 kohtaa.

Helsingissä 18.3.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Elinkeinoministeri Mika Lintilä